

Slovenski dom

Stev. 22

V Ljubljani, sobota 27. januarja 1940

Leto V

Zanimive razlage o novem razmerju med Nemčijo in Sovjeti:

Nemčija je z zasedbo Galicije začela mirno osvajati Rusijo

Če Hitler ne bo potreboval vse svoje vojske na zahodu bi utegnil Rusijo celo napasti ...

Ženeva, 27. jan. o. V diplomatskih krogih Zveze narodov napovedujejo o bodočem razmerju med Nemčijo in Rusijo naslednje:

Potek vojne na Finskem je Nemčijo popolnoma razočaral v pogledu sovjetske vojne moči in organizacije. Če ne bo Hitler potreboval vse svoje oborožene sile na zahodnem bojišču, bi utegnil popolnoma spremeniti svojo politiko do Rusije ter Sovjete z orožjem napasti. Za zdaj, dokler ni položaj na zahodu kolikor toliko jase, nemški voditelji še ne mislijo porabiti sile, da si zagotovijo ruske surovine in gospodarsko pomoč, temveč skušajo to doseči z mirnimi sredstvi in z zvijačo.

Da je to res, kažejo trdovratna nemška zagotovila, da hoče Nemčija ostati strogo nevtralna v sporu s Finsko. S to nevtralnostjo so Nemci že dozdaj dosegli, da je potihnil odpor nekaterih ruskih voditeljev proti nemškim gospodarskim in drugim zahtevam, ker računajo, da bi jim Nemčija le utegnla pomagati proti Fincem, če bodo izpolnili vse njene zahteve.

Pogajanja, ki so se začela med Nemčijo in Rusijo v Moskvi dne 16. januarja, so se končala z zaključkom, da so Sovjeti dovolili Nemčiji zasedati 60 km širok pas vzdolž železnice, ki drži iz Krakova čez Lvov v Romunijo. S tem so Nemci od Sovjetov dosegli, da je ustvarjeno v poljski Galiciji sovladje, ki je pa samo navidezno, v resnici pa je Nemčija dejansko dobila v svojo oblast ne samo to železnico, ki je bistvenega pomena za dobavo romunskih

surovin Nemčiji in za morebitni nemški napad na Romunijo, marveč tudi gališko petrolejsko ozemlje. S tem se je začelo mirno, toda zanesljivo nemško napredovanje proti ruskemu vzhodu. S tem so tudi padle v vodo vse utvare, da bo Sovjetska Rusija mogla ostati v vojni med Nemčijo ter Anglijo in Francijo nevtralna in da bo s pomočjo njene zveze z Nemčijo komunistični počasi zavladal tudi v Nemčiji, kakor je to računal Stalin, ko je lani sklenil zvezo z narodnim socializmom.

Premisel, 27. jan. AA. DNB: Preseljevanje Nemcev iz Galicije in Volinije se približuje koncu. Do sedaj je bilo z vlaki preseljenih 105.000, z drugimi prevoznimi sredstvi pa 35-tisoč Nemcev. Pričakujejo še štiri skupine izseljencev, tako da bo doseglo skupno število izseljencev iz teh krajev 160.000. Vodja SS čet Himmler je zaželel izseljencem, ki so večeraj prispeli, dobrodošlico. Nemci so se ob svojem prihodu zahvalili Himmlerju za skrb za izseljence ter izrazili veselje, da se ponovno nahajajo na nemškem ozemlju.

Angleški, nemški in sovjetski pritisk na Romunijo - zaradi petroleja

Bukarešta, 27. jan. o. Romunske petrolejske družbe, ki so odvisne od angleškega, francoskega, ameriškega, belgijskega in holandskega kapitala, so sporočile romunski vladi, da ne priznavajo oblasti novega generalnega komisarija za petrolej, imenovanega večeraj. Ravnanje teh družb se bodo sešli danes pod predsedstvom gospodarskega ministra Angelesca in se posvetovali o bodočem svojem vedenju.

Bern, 27. jan. o. Romunsko poslanstvo sporoča uradno: Romunsko javno mnenje je zelo presenečeno zaradi vesti v raznih tujih, tudi švicarskih listih, ki poročajo o čezmernem izvozu romunskih petroleja v Nemčijo in spravlja v zvezo s tem izvozom imenovanje novega vrhovnega komisarija za petrolej. To imenovanje pa je v resnici samo ukrep za nadzorstvo nad izvozom, sprejet iz čisto notranjih razlogov. Komisariat ne bo dobavljala Nemčiji več petroleja, kakor je določeno po veljavnih pogodbah in tudi ne bo spreminjal obsega izvoza v druge tuje države. Romunija ne bo enostransko spreminjala izvoznih količin in jih ne bo povečevala nobeni tuji državi.

London, 27. jan. o. Angleški listi pravijo, da postaja pritisk, ki ga Nemčija izvaja na Romunijo, zaradi petroleja, vedno resnejši in da bi utegnili priti do popolne spremembe v gospodarskih in političnih odnosih med Anglijo in Romunijo. Anglija bo storila vse, da prepreči podreditve Romunije Nemčiji v gospodarskem in političnem oziru. Če bi se Ro-

munija res udala Nemčiji, bi Anglija utegnla razveljaviti poročilo, ki ga je s Francijo vred dala lansko pomlad Romuniji. Potem Romunija ne more več računati na angleško pomoč ob kakršnem koli napadu. Če se bo nemškemu pritisku pridružila še Rusija, jo je treba smatrati ne za nevtralnno državo, marveč za vojaško zaveznico Nemčije in s tem sovražnico Anglije in Francije.

Berlin, 27. jan. m. Nemška politična javnost se obirno bavi s sporom, ki je izbruhnil zaradi romunskega petroleja med romunsko in angleško vlado. O tem sporu piše tudi glasilo zunanjega ministrstva. »Nemška diplomatska politična korespondenca« ter omenja Romunijo kot prvo žrtve britanske jeze zaradi slabega odmeva na Churchillov poskus, kako bi prisilili nevtralne države, da bi se pridružile angleško-francoski zvezi. Britanija se hudeje na Romunijo zato, ker se ji ni posrečilo, da bi jo pridobila za se, zatrjujoč, da se nemške čete zbirajo v vzhodni Galiciji ter da s tem želi Nemčija pritisniti na Romunijo. Od trenutka, ko je Romunija pokazala prav malo volje, da odgovori tem britanskim željam, so se začela dejanja sabotaže v nekaterih glavnih industrijskih središčih, kar je vsekakor moralno dovesti do tega, da je Romunija izdala varnostne ukrepe. Tako je prišlo tudi do tega, da je Romunija prisilila francoske in angleške petrolejske družbe, da sodelujejo pri izvozu petroleja v Nemčijo. Seveda je ta sklep romunske vlade v Parizu in Londonu naletel na nezadovoljstvo.

Posvet Balkanske zveze v Belgradu

bo veljal razpravam o medsebojnih odnosih balkanskih držav in o odnosih Balkana do vesil

Carigrad, 27. januarja. o. Turški zunanji minister Saradzoglu je večeraj dal izjavo o tem, kaj bo na sporedu zasedanja Balkanske zveze v Belgradu.

Prvi del razgovorov bo veljal odnosom med balkanskimi državami samimi. Madžarska in Bolgarija ne bosta sodelovali niti pri teh posvetih niti pri drugem delu, ki bo posvečen odnosom med Balkanom in vesilami. Upati je pa treba, da bo brez ozira na sedanja nasprotstva Balkan popolnoma pripravljen tudi če bi se sedanja vojna razširila na balkanske države.

Ugledni turški list »Džufhuri« prinaša da-

Nemška pojasnila Italiji zaradi nemških in ruskih priprav

Budimpešta, 27. januarja, m. »Magyar Ország« prinaša vest, da je Nemčija poslala italijanski vladi spomenico, v kateri nemški zunanji minister von Ribbentrop in Hitlerjev namestnik Rudolf Hess pojasnjujeta italijanski vladi nemško-rusko sodelovanje ter poudarjata, da to sodelovanje v nobenem primeru ni naperjeno proti Italiji in tudi ne proti njenim interesom, če bi vojna zahtevala kakor posebne korake od strani Nemčije ali Sovjetske Rusije. S to spomenico se bavi omenjeni madžarski list in poudarja, da Nemčija namerava še dalje vztrajati pri vzajemnosti med Rimom in Berlinom.

Pariz, 27. januarja. o. Ves pariški tisk danes razpravlja o nevarnem položaju, ki je po novih sporazumih med Nemčijo in Sovjeti nastal za Romunijo. Ugodno je dejstvo, da je italijanski zunanji minister na sestanku v Benetkah pregovoril Madžare, naj za zdaj ne postavljajo nobenih pretiranih zahtev do Romunije, turški zunanji mini-

ster pa si je za podobno reč prizadeval v Bolgariji. Italija je prepričana, da je mogoče nevarnost od Romunije odvrniti samo s čim izdatnejšo pomočjo za Finsko, čimer bodo Sovjeti morali obrniti svo svojo silo na sever in klicati tudi Nemce na pomoč. Vprašanje Romunije Italijo zelo zanima, saj je močna odjemalka romunskega petroleja in se ne bo dala zaslepit raznim nemškim pretvezam ali ruskim zvijačam. Obisk dr. Clodiusa v Rimu ima namen Italijo potolažiti, češ da njene koristi v Romuniji ne bodo ogrožene, naj pride tam kakoli.

Za 15 % so bile povišane mezde rudarjem v državnih rudnikih

Ljubljana, 26. januarja.

Ker je draginja tako izredno narasla, sta »Jugorac« in »Zveza rudarjev kraljevine Jugoslavije« odpravljala delovno pogodbo rudarskih delavcev z dne 25. marca 1938, s katero so bili na novo urejeni delovni pogoji in mezde vsega delavstva, zaposlenega v državnih rudniških podjetjih in ustanovah, katere vodi Centralna direkcija državnih rudniških podjetij.

Zaradi te odprave je Centralna direkcija državnih rudniških podjetij v Sarajevu sklicala pogajanja delegatov in odbora delavskih zaupnikov ter povabila tudi Delavske zbornice. Pogajanja so potekala od 24. na 25. t. m. v Sarajevu ter je bil med Centralno direkcijo in zastopniki rudarskega delavstva dosežen sledeči dodatek k delovni pogodbi:

1. Draginska doklada rudarskih delavcev v državnih rudnikih se zviša od 120 do 150%. Ta doklada pripada na temeljno dmino, velja pa tudi za delo v akordu. Efektivno znaša to povišanje mezde za 13,6%.

2. Starostna premija se zviša za 20%.

3. Ta sporazum velja pod pogojem, da bo

Vesti 27. januarja

Poročila s finskih bojišč pravijo, da so Finci pripravili Sovjetom nov poraz pri Aglajserviju in pri Aitoxjokiju, kjer morajo Sovjeti oskrbovati svoje čete samo s pomočjo letal.

Ameriški poslanik na Švedskem je poslal vsem ameriškim državljanom opomin, naj se čim prej vrnejo v domovino. V švedskih krogih pravijo, da ta opomin ni v zvezi s kakim poslabšanjem položaja v severnih državah.

Zaradi hudega mraza v Združenih državah je do sedaj našlo smrt 324 ljudi.

Nemški poslaniki iz Budimpešte, Belgrada in Bukarešte so imeli večeraj in predvečernim važne posvete v Berlinu. Posveti so veljali odnosom med Nemčijo in južnovzhodnimi evropskimi državami.

Bivši nemški cesar Viljem praznuje 81. rojstni dan. V Rimu so večeraj prenehali z zatemnjevanjem, ki je bilo zapovedano od začetka sedanje vojne.

Pogreb švic. zveznega predsednika Motte sta se udeležila predsednik francoske vlade Daladier ter vatikanski državni tajnik kardinal Magliane.

Nemški poslanik pri sv. Stolicy je večeraj protestiral zaradi nemških oddaj vatikanskega radia ter zahteval, da mora vatikanska postaja prenehati s poročili o trpljenju poljskih katoličanov v zasedenih krajih.

Odredbe proti poslušanju tujih radijskih postaj so spet poostriili v Nemčiji. Odslej veljajo za poslušanje nevtralnih postaj enake kazni, kakor za poslušanje Angležev in Francozov.

Bivši finski zunanji minister Erkkö je dal posebnemu dopisniku milanskega »Corriere della Sera« izjavo, v kateri pravi, da je italijansko stališče do sovjetskega napada vzbudilo globok odmev po vsem Finskem in da je Italija edina od vseh velesil pravilno ocenila komunistično nevarnost za Evropo.

Romunski zunanji minister Gafencu je na snočni ministrijski seji imel dolgo poročilo v mednarodnem položaju. Vlada je sklenila izdati obsežne gospodarske ukrepe v korist madžarskega prebivalstva na Sedmograškem.

Sveta Stolica bo sodelovala s posebnim oddelkom na svetovni razstavi 1942 v Rimu. Med drugim bodo priredili v papeškem paviljonu razstavo domače krščanske umetnosti iz vseh misijonskih dežel, iz vatikanskih muzejev pa bodo poslali na razstavo vse umetniške in zgodovinske dragocenosti, ki pričajo o širjenju krščanstva v 2000 letih.

Od danes je v Anglijo prepovedan uvoz čaja, suhega grozdja in sadja ter datljev brez posebnega uvoznega dovoljenja.

Obisk nemškega gospodarskega strokovnjaka dr. Clodiusa v Rimu razlagajo s potrebo, da morata Italija in Nemčija rešiti celo vrsto gospodarskih in finančnih vprašanj ter spremeniti tudi trgovsko pogodbo, sklenjeno pred dvema letoma.

Predsednik Češko-moravskega protektorata dr. Hacha je odstavil poljedelskega ministra, ker ni njegovo delo ustrezalo nemškim vojnim zahtevam.

Več pokrajinskih tajnikov italijanske fašistske stranke je bilo spet izmenjanih. Na mesta prejšnjih tajnikov so prišli sami stari fašistski borci, po večini prostovoljci iz abesinske in španske vojne. Te spremembe so v zvezi z napovedmi o temeljitem čiščenju v stranki, ker so se na vodilna mesta pririnjili razni zdejaleci.

Osem in pol milijona knjig za vojake na fronti so nabrali zadnje dni po vsej Nemčiji. Če bodo vojaki utegnili vso to goro papirja prebrati, potem ni treba računati s poslabšanjem položaja na bojiščih...

Predsednik Združenih držav Roosevelt je večeraj dejal časnikiarjem, da je Amerikancem dovoljeno stopati v tuje armade in da ne bodo izgubili ameriškega državljanstva, če ne prisreže zvestobe kakor vojskujoči se državi.

Voditelj nemške skrivne policije Himmler je dejal večeraj dopisniku nekega ameriškega lista, da se njegova policija bori zlasti proti zločinstvu in da so zločinci, poslani v koncentracijska taborišča, boljše oblečeni in hranjeni kakor n. pr. angleški rudarji. Za politične nasprotnike se njegova policija ne zanima, razen če pripravljajo zaroto.

Grčija in Anglija sta večeraj sklenili nov gospodarski in finančni sporazum.

Današnji govor angleškega mornariškega ministra Churchila bo imel uradni značaj, pravijo angleška službena zagotovila.

Francosko vojno sodišče je obsodilo na pet let ječe komunističnega poslanca Marthija, ki je zdaj v Moskvi in ki se je med špansko državljansko vojno proslavil z lastnoročnim streljanjem nezadovoljnih članov mednarodnih brigad v Albacetu.

Poskusne vožnje z motornimi vlaki na lesno oglišo so začeli na italijanski progi med Genova in Milanom. Vlaki so dosegli 120 km na uro, na kilometer vožnje pa so porabili poldrug kilogram ogliša.

v roku treh mesecev prišla na vrsto revizija celotne delovne pogodbe rudarskih delavcev v državnih rudniških podjetjih v kraljevini Jugoslaviji; ta naj, če bo draginja ponovno narasla, da tudi možnost za ponovno zvišanje mezde.

Na pogajanjih so bili zastopani delegati rudarjev iz vse države; iz Slovenije je zastopal Delavsko zbornico član plenuma in rudarskega odseka g. Vekoslav Zajc, rudar iz Velenja, in tajnik Hafner Andrej. Zvezo rudarjev na z. Arh iz Zagorja

Zahvala poveljnika naše mornarice ljubljanskemu županu

Ljubljana, 27. januarja.

Na večerajšjo sožalno brzojavko je ljubljanski župan dr. Juro Adlešič dobil takoj naslednji brzojavni odgovor iz Zemuna:

»Dr. Juro Adlešič, županu mesta Ljubljane! V imenu kr. mornarice in posadke velike torpedovke »Ljubljana« se najtopleje zahvaljujem Vam in prebivalstvu mesta Ljubljane za tolažilne besede, nadejajoč se skupno z Vami, da bi kr. ladja »Ljubljana« v kratkem zavzela svojo mesto v vrstah našega ladjevja.«

Poveljnik mornarice, podadmiral Polić.

Delna demobilizacija v Belgiji

Bruselj, 27. januarja. o. Ministrstvo za narodno obrambo je sklenilo s ozirom na popuščanje napetosti demobilizirati gotove kontingente pomolnih čet kopnene vojske. Gre za obveznike, ki so bili poklicani pod zastavo v zadnjem času in ki pripadajo letnikom 1920, 1921 in 1922. Ti vojaki se bodo vrnili domov, kjer bodo imeli shranjene vojaške obleke, v katerih se bodo morali ob potrebi v najkrajšem roku zgledati na določenih mestih. Predvsem pripadajo tu vojaki sanitetni, nadzorniški in prometni službi.

Razprave o novem volivnem zakonu

Belgrad, 27. jan. m. Na večerajšnji seji političnega odbora ministrov so znova začeli razpravljati o volivnem zakonu in sicer na podlagi predlogov glavnega odbora JRZ. Kolikor je bilo možno zvedeti na državni listi ne bo kandidiralo več kot 50 kandidatov. Število mandatov se bo vrnilo okroglo. Zato se bo spremenilo tudi volivno računstvo. Za enega poslanca bo potrebnih 40.000 glasov, ne pa 5000, kakor je bilo določeno do zdaj.

Danes ob 8 zvečer priredi Klub pomožnega grafičnega delavstva v spodnji dvorani hotela »Metropol« (Miklič) družabno zabavo

Zaostritev položaja na Češkem:

Beg dveh čeških ministrov v Francijo

Praga, 27. januarja. m. Uradno poročajo: Predsednik Hacha je odstavil ministra za kmetijstvo dr. Vladislava Fejerabenda in komisarja za cene inž. Nečasa. Zatrjujejo, da sta oba že 22. januarja verjetno čez Slovaško in Madžarsko pobegnila v Francijo. Protektor von Neurath je imenoval pravosodnega ministra Krejčija za začasnega kmetijskega ministra, položaj češkega komisarja za cene pa je prevzel nemški vladni komisar von Buschel. Izjavljajo, da o teh spremembah češko časopisje ne bo smelo ničesar poročati. O neposrednem povodu za beg omenjenih dveh politikov tudi ni še nič znanega. Na obveščenih mestih samo zatrjujejo, da bo ta beg imel globoke posledice za odnosaje med Češko-moravskim protektoratom in Nemčijo. Minister Fejerabend in komisar Nečas sta v

uradnih nemških krogih uživala velik ugled kot zelo sposobna uradnika. posebno Nečas, ki se je trudil, da bi našel primerno rešitev za številna vprašanja, ki so ovirala delovanje med Češko-moravskim protektoratom in Nemčijo. Dejstvo, da sta se oba pridružila češkim emigrantom, bo vsekakor imelo za posledice ostre ukrepe, ki jih je že svoj čas zahteval državni tajnik dr. Frank. Ta je že 2. marca lani povabil Čehe in Moravane, naj opuste dvoletno igro.

Češki krogi obžalujejo ta primer ter jim je posebno žal za komisariat za cene, ki so ga zdaj prevzeli Nemci. V tem komisariatu je bilo do 80 odstotkov uradništva, generalov in častnikov bivše češkoslovaške vojske in je bil ena naimočnejših čeških organizacij, ki so še ostale.

Minister dr. Krek o naših perečih notranjepolitičnih vprašanjih: Zadovoljiti najprej vso državo, potem pa na volitve

Belgrad, 27. jan. Gradbeni minister dr. Miha Krek je včeraj kot običajno sprejel častnike in jim podal pregledno sliko dela in načrtov, katere namerava njegovo ministrstvo v državi izvesti. Zatem so častniki vprašali ministra dr. Kreka tudi o tem, kaj misli o izjavah dr. Mačka in Dragiša Cvetkovića in katero vprašanje ima po njegovem prednost, ali volitve ali ureditev tudi slovenske in srbske banovine. Minister dr. Krek je odgovoril, da ne želi komentirati izjav Dragiša Cvetkovića in dr. Mačka, češ da bosta te račune že lepo uredila oba šefa strank. Resolucija JRZ je jasna, da ne rabi nobenih razlag. Pač pa po mnenju ministra dr. Kreka ne smemo teh dogodkov gledati izven celotne politike, temveč v zvezi z vsem razvojem našega političnega življenja.

Minister dr. Krek je nato naglasil, da je obisk knežjega para v Zagrebu prinesel bogate sadove, saj je bil dokaz zvestobe ljudstva do kraljevega doma, čeprav so centralisti skušali dvajset let dokazovati, da je centralizem edina možna oblika za vodenje naše države. Najbolj pomembna je ugotovitev kneza namestnika, da je politika narodnega sporazuma dala temelje za duhovno zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Toda čeprav še vedno živimo od sijaja in veličine zagrebskih dni, vendar vidimo, da so se že pojavile v javnosti mnenja in predlogi, kako je treba politiko, ki je v Zagrebu dobila svojo krono ter proslavila svoje zmagovalstvo, pospešeno nadaljevati. To je politika narodnega sporazuma in politika demokratizacije javnega življenja. Zda je treba urediti še druge dele države po istem načelu z ustavo in organizacijo, da bodo tudi Slovenci in Srbi ter ves narod Jugoslavije čimprej občutili vse dobroto nove državne ureditve, da bomo spravili čimprej v celoti to vprašanje z dnevnega reda, da bo dobilo pravilno osnovo za harmonično sodelovanje Srbov, Hrvatov in Slovencev in urejeno državo. Lahko

dodamo še to, da si ne moremo zamisliti niti demokratizacije javnega življenja v naši državi brez predhodne rešitve tega problema v celoti.

Minister dr. Krek je nadalje dejal, da ni važno, v kakšnem vrstnem redu prihajajo novi politični zakoni, pač pa je važno, da ti zakoni prinesejo srečo in zadovoljstvo med ljudstvom. Ne bi bilo na mestu, če bi se volivna borba vodila v nekaterih delih države brez programa in brez stvarnega cilja z ozirom na naš notranji program, ki je sedaj najbolj pereč. Izvoljeni parlament, bi bil neorientiran glede osnovnih vprašanj državne ureditve. V parlament bi prišli zadovoljivi le Hrvatje, drugi pa bi bili v negotovosti, kako se bo uredila država. Po mnenju dr. Kreka bi bil tak parlament v najboljšem primeru neploden.

Minister dr. Krek je prepričan, da ni važen čas volitev, pač pa je važen cilj in namen novega parlamenta v novih volitvah. Novi parlament naj da pravo sliko ljudskega mišljenja in pravega ustroja politične organizacije ljudstva. Zato je potrebno silno natančno pripraviti vse pogoje, ki bi dosegli ta cilj. Ostati mora časovna ureditev države po načelih narodnega sporazuma. Šele, ko bo to doseženo, bodo Slovenci in Srbi pozdravili navdušeno novo ureditev in šele potem bo lahko uspešna in plodna ureditev našega strankarsko-političnega življenja v državi. Pri izvedbi volitev v sedanjih razmerah bi našli še na druge očitke. Današnji čas ni tak, da bi brez sleherne bojznosti za našo državo šli v politično borbo. Verjetno je, da bi preureditev vse države še bolj dvignila naš ugled in okreplila našo skupno odporno silo. Pač pa je treba pri tem gledati, da se odstranijo vse ostrine in strasti. Gledati je treba vsa ta vprašanja z zrelostjo, da smo Slovenci, Hrvatje in Srbi bratje, ki si urejajo svoj skupni dom. Srečno in sporazumno rešitev bomo našli, če bomo dosegli splošno enakopravnost in če bomo zadovoljili vse prave ljudske želje v vseh krajih in delih naše države.

Ljubljanska drama:

Helga Krog: „Na prisojni strani“

Če kdaj, potem je snoci, ko je odhajalo od premiere, ljubljansko občinstvo živo začutilo, kako prav bi bilo, če bi na repertoar dramskega gledališča prišla spet tragedija velikega formata, delo, ki bi utegnilo v teh negotovih dneh, v tem jalovem priknavanju in neboljgennem slepenju pred nepreglednimi, orjaškimi možnostmi jutrišnjega časa, človeško dušo in srce dvigniti iz tečajev, ju vznemiriti, razbičati, pretrpeti in očistiti: drzen, odločen pogled v vijoličasto brezno, v katerem kotijo gorje in bolečino človeške strasti ter usoda, ki je ni moči razgledati, ne pregledati.

Na oder naše Drame pa noč in noče priti dogodek, ki bi kot drameč, osvežujoč piš potegnil skozi duše, pregal neznošno soparico in pipeko nepremičnega opoldanskega solca ter zrušil varljiv, zlagani občutek, da se ziblamo v prijetnih sanjah, da se je čas ustavil in da se v sladkem, lenobnem vzdušju idilično pari osmojeno ščavje ob plotu. Toda ne! Vzemimo si rajši za glavno pravilo prijetno zaznavanje in sanje na brezskrbnem, zelenem vrtu, pod cvetočimi jablanami in pod nebom, kjer plovejo beli oblaki, zaznavanje v zgodbi, kakor so jih doživljali ljudje varnih dni, ko se na obzorje ni poogajal noben črn oblak in ko je za gorami gošel grom le še k stanovitnejšemu lepemu vremenu. Vei čutimo zgrešenost tega zgodbe in morečo zlaganost vzdušja, ki ga ustvarjajo v nas, dojemalci. Čutimo, da nam Taldikini, Boubourocheji, Klepci, Estere in Hartwigi le brez potrebe in proti naši volji trapaajo oči ter zavajajo misli v lažno brezskrbnost. Siti smo vsega tega čez in čez, pa še ne vidimo konca. Bog vedi, koliko te oparjene salate je še pripravljene po dobrem namenu, da »bi gledalca osvežila, mu pospešila tek ter mu odvrnila misli od vsakdanjih skrbi in resnične podobe življenja.«

Več ko preveč je že vsega tega! S temi deli, ki bi v resnem gledališču lahko učinkovali kot prijetni intermezzi, naša uprava menda uganja sklenjen trdnj povezan sistem, ki v enaki meri ni za umetniško gladino in razbija serioznost visoke kulturne institucije kakor ubija voljo pri oblikovalcih. Gledalci pa ob odbija s svojo zaporednostjo in šibko kvalitetenostjo, ki tudi v svojem genreju govori o pičlem okusu izbiralcev.

Takšne misli so snoci obhajale človeka, ko je gledal »veseloligro« švedske pisateljice Helge Kroge, »Na prisojni strani«. S tem delom se je letošnji dramski repertoar »obogatil« še z enim nepotrebnim medijem delom.

Odveč so vsa ljubezniva modrovanja in pojasnjevanja v »Gledališkem listu« — veselojgra »Na prisojni strani« ni — kakor smo se snoci lahko prepričali — zaslužila niti prevoda, še manj pa uprizoritve na našem dramskem oderu. Kaj je prav za prav hotela povedati, pisateljica sami najbrž ni bilo jasno, čeprav je svojemu »stricu Severinu« položila v usta

nekaj razmišljanj, ki govore o njenem treznem, modrem gledanju na življenje. Toda to so le drobci. Sicer pa se v njenem delu, ki šele proti koncu III. dejanja dobi po dolgovremi, medli ekpoziciji svoj vzlet, da se v IV. potem konča vse, kakor je bilo pričakovati, z jasno izpričano oblikovalno šibkostjo pisateljice prepleta vse v nepregleden, pisan klobčič, v katerem ne veš, katera nit naj bi bila logična: ali težnja, da bi poučila zakonce, kako je treba dosegati večjo osebo in medsebojno disciplino po ognjenih preizkušnjah, ki utegnejo postati nevarne, ali težnja, da bi nam z liricnimi toni odpela slavo-spev košati, čvrsti ženi visokega Severa, ali težnja, da bi pred nami širila prepada, ki loči en svet, svet umetnikov-revežev, od drugega, hierarhičnega, bogatega in sezidala med njima most, — ali težnja, da bi nas z gospo Bornemannovo naučila življenjske umetnosti, ali pa nemara celo težnja, da bi nas pripravila do smeha s situacijami in dovpti, ki so ponekod zlasti še za ženske kar pretveganje spolke.

Kakor je šibka v nogah zgodba sama, tako so medlo in nerazločno postavljene (z dvemi, tremi izjemami) tudi osebe. To so prav lahko občutili posamezni igralci, ki ponesod iz šare berila (Jan kot Preben) za svoj lik niso mogli do premiere razbrati niti enovitosti. Jan se je potrudil, kolikor se je mogel, kaj pametnega, sprejemljivega in vsaj približno psihološko razumljivega pa iz »lahko-živčica«, kakor ga pojmuje Krogova, ni mogel napraviti. Če se mu bo to v prihodnjih predstavah posrečilo, bo to izključno njegova, od pisateljice neodvisna, popolnoma samostojna zasluga. Helgo je živo, skoraj s preveliko vnamo, ki je lik sam ne zasluži, ustvarila Mira Danilova. Senčno eksistenco strica Severina je oživil Daneš, ki vselej reši dobro jedre na svoj način, tudi iz partij, ki so pisane premalo jasno; stric Severin pa je zanj predstavljal sicer nekoliko apartno, vendar pri-kupno nalogo. Po svojih najboljših močeh so vsi ostali, P. Juvanov, V. Juvanov, Kralj in Jerman napravili vse, da bi iz blelih »pisanic« švedske pisateljice napravili vendarle vsaj za silo verjetne človeške figure.

Režiser Jože Šest se je odločil, da bo delo postavil brez umovanja, preprosto, le da ga bo moč gledati. Če pa je na papirju govoril o »prisojni« in »osojni« plati, potem bi bil moral gornji sklep brezpogojno zavreči. Jarka med dvema družabnima plastama po svoji iniciativi niti osvetliti ni poskušal — pa nemara delu kaj takega ne bi škodoval! Oba sloja je pomešal, jih zli v eno in jih zlagoma premikal po sceni, ki je (razen v IV. dejanju) spominjala deloma na slike iz predvornih učbenikov o severnih deželah, deloma pa poskušala ustvarjati dojem moderniziranih lepših krajev in tragično veličastnost nočnega polarnega neba ter morja (vsega dobrega po ščepec). Osebe mu počepajo, posedajo, skakljajo s stolički, se

Surovo maslo s kavo, klobase in paprika, konzerve iz popra ...

Novi triki za tihotapstvo prepovedanih dobrot

Maribor, 26. januarja. Sorodnike mariborskih in štajerskih Nemcev, ki žive v objubljeni deželi, je težko prizadela odredba naših oblasti, s katero se praktično onemogoča pošiljanje 5 kilogramskih zavojev z živili iz naše države. Saj so te pošiljke zavzela že takšen obseg, da so predstavljele ogromen — na neplačan izvoz najboljših živil, ki smo jih mi siromaki vsak mesec v desetine vagonov poklanjali zaslonj bogatim sosedom. Sedaj je potreba za take pošiljke zagotoviti plačilo v kliringu, enako, kakor pri vagonskih pošiljkah. Pač pa so se dovoljene pošiljke zavojev do 1 kilograma, kar se pa prav tako sedaj živahno izkorišča. Prepovedano pa je izvažati iz države vsake vrste blago, za katerega moramo plačevati inozemstvu devize, ker ga moramo uvažati. To so pred vsem razne dišave, kava, milo — katerega so sedem tako primanjkuje — začimbe itd. Ravno te stvari pa so v Nemčiji najbolj zaželenje, saj jih tam ljudje ne dobe, pa da jih odtehtajo s čistim taml. Danes stane tam kilogram kave že 100 mark — če se računa to po predpisanem kursu, je v našem de-

marju 1750 din. Zaradi tega poskušajo na vse načine, da spravijo to blago na skrivaj in v manjših količinah čez mejo. Mariborski carinski uradniki so prišli zadnje čase na sled zanimivim trikom, katerih so se posluževali nekateri prav ugledni Mariborčani. Eden takih trikov je, da naliješ v pločevinasto posodo na dno raztopljenega surovega masla. Ko se maslo strdi, ga pokriješ s pergamentnim papirjem, naj nasušješ kave, vmes med njo vtakneš še nekaj zavojev mila. Kave nasušješ za nekaj prstov pod vrh posode. Nato pokriješ spet s pergamentnim papirjem ter zaliješ vse skupaj s surovim maslom. Ko se to strdi, imaš videz, da je vsa posoda napolnjena z maslom in to »maslo« vzameš potem brez skrebi s seboj čez mejo. Naleteli so potem na klobase, ki so bile namesto z mesom polnjene z zmleto papriko, v originalno zaprtih skafah za razne konzerve pa so našli poper, cimet, papriko ali zmleto kavo. Naravno, da povzročajo ti novejši triki carinskim organom precej posla, toda dosedaj doseženi uspehi so bili prav lepi ter se jim je posrečilo, da so te poskuse tihotapstva ekoraj v kali zatrli.

Ljubljana od včeraj do danes

Čeprav je temperatura še vedno dve stopinji pod ničlo, se je davi v mestu že močno poznala odjuga. Hodniki ob hišah so bili mokri, od streh se je natekala snežnica. Zdi se, da bo v bodoče jug še bolj pritisnil in da se kmalu ne bomo več mogli izogniti plundri, ki nas v Ljubljani obišče vsako leto vsaj nekajkrat.

Pospravite sneg z ulic

Sneg, ki se raz streh veipa na ceste, morajo hišni posestniki odpeljati na svoje stroške, posebno jih pa opozorjamo, naj nujno odkopljejo sneg iz obcestnih kadunj, da bo mogla voda ob južnem vremenu odtekati. Ob sedanjem velikem snegu moramo veliko večino hišnih posestnikov pohvaliti, da so zelo hitro in vestno očistili hodnike snega, sedaj jih pa še prosimo, naj z enako uvidenostjo hodnike tudi posipajo proti poredici. Mestna uprava je priznanjem ugotavlja, da se hišni posestniki zavajajo svojih dolžnosti in se potrudijo ustreči predpisom, da ni pritožb in nesreč ter s tem združenih glob.

Pa še nekaj: Smučanje in sankanje po poti na Orle, torej na golovski poti od Hradeškega ceste do zadnje nove hiše, je strogo prepovedano in policijsko kaznivo, ker smučarji in sankarji ogrožajo pešce in delajo škodo.

Drevi bo v operi prem'era „Rusalka“

Znamenito delo češkega skladatelja Antonina Dvořaka bo drevi uprizorila ljubljanska opera. Za to uprizoritev je tekst predelal dirigent Niko Štrifol, ki bo tudi dirigiral, sceno in režijo pa je pripravil režiser Ciril Debevec. V glavnih vlogah bodo nastopili Heybalova, Bašičeva, Kogojeva in Francel. Zgodba postavlja prince v boj med dvema svetovoma, med čisto, nežno duhovno ljubezen (Rusalka) ter med nagonsko (knežna). Princ omahuje, končno pa se le odloči za čisto ljubezen, ki ga povede v Rusalkino naročje, kjer pa umre. Predstava je bila pripravljena z veliko skrbjo in ljubeznivo ter bo brez dvoma privabila v opero mnogo občinstva.

Svetosavsko praznovanje

Danes praznujejo naši bratje Srbi praznik svojega narodnega prosvetitelja sv. Save. Tudi pri nas praznujemo ta praznik, zlasti po šolah, kjer so bile opravljene razne priložnostne proslave s prigodnim, prazniku primernim sporedom. Na ljubljanski univerzi so bile dopoldne razdeljene letošnje svetosavske nagrade.

Nekaj podatkov iz bolnišnice

Hči dninarja iz Podreče, Bremšek Ana, je padla in si poškodovala levo nogo. Ilavač Ivana, hči pisarniškega sluga iz Novih Jarš je padla pri telovadbi ter si izpahnila desno nogo.

Brezposelni delavce Frelih Peter se je grel v hlevu, pa je tako ozebel, da ga morali prepeljati v bolnišnico.

Tovorni avto je na Fužinah podrl brezposelno poljsko dninarico Jančar Alojzijo, ki je dobila hujše poškodbe.

drže objete kakor »Trois de St. Cyr«, se vrte v krogu in prekladajo. V II. dejanju mu je za njihovo premikanje celo zmanjkalo prostora, ker je bil napravl preveliko »čajnico«. Kljub njegovi nedvomni, pogosto izpričani veliki rutini in iznajdljivosti je delo »Na prisojni strani« ostalo neotesano, grčasto in zveženo še vedno najmanj tako kakor je že samo po sebi.

Padla je in si poškodovala roko Telič Marija, žena posestnika z Loža. Doma je padel z mize ter si poškodoval roko štiriletni sinček kočarja iz Lipnice pri Kamni Gorici, Azman Lojzek.

Filmi

»Sola herojeve« (Kino Matica). Ta lepi francoski film o »šoli junakov«, o francoskem vzgajališču za bodoče častnike, nosi v izvirniku naslov »Trois de St. Cyr«. Z veliko spretnostjo, čvrstim prijemom in zdravim smislom za resnobo kakor za humor nam režiser Paulin prikaže trdo vojaško življenje v tem vzgajališču, ambicije mladih mož, ki v jedru čutijo vsi enako, čeprav svet okrog sebe jemlje vsak po svoje, in vrsto radosti, težav ter bojev, na katere nalete, ko se z gorečnostjo vdirajo v službo za močno Francijo. Zaključne scene in tudi nekaj scen v začetku filma nosi resničen, velik zamah, druge spet subtilno občutevanje nežnosti in brigi, ki rasto iz preizkušenih src. Rahlo kakor rdeča nit se skozi ves prikupni film vleče zgodba zveste ljubezni. Kljub temu, da ima film brez dvoma tendenco, ne učinkuje tendenciozno, ampak ves čas umetniško prepričljivo in pristno. Glavni igralci Roland Toutain, Mercanton, Chevier, Helene Pedriere in Worms se v svojih vlogah obnesejo odlično.

Dijak in ključavničarski vajenec prišla roparja

Zagreb, 27. jan. Včeraj dopoldne so trije razbojnik oropali inkasantsko nadškofijske tiskarne v Zagrebu. Inkasantska Erjavčeva se je vrnila iz Pošte hranilnice, kjer je vnovčila ček za 16.000 din. Čim je stopila v vežo v tiskarno, je zagledala tri neznanke, od katerih je eden stopil za njo in ji iztrgal iz rok torbico, v kateri je imela denar. Trije neznanci so nato pobeželi, toda Erjavčeva je skočila za njimi in začela na vse gro vpit na pomoč. Tedaj pa je stopal mimo hiše ključavničarski vajenec Sviben. Fant se je v položaju znašel in skočil za beguncem. Čim ga je dohitel, ga je rovar udaril po glavi, toda tedaj se je znašel pred njim sedmošolec Knezovič, ki je že prej večkrat zažvižgal, da bi opozoril policaje. Dijak je z bliskovito naglico zgrabil roparja po načinu japonskega »ju-jicu« in ga obvladal. S ključavničarskim vajencem sta nato roparja tako »prevrila«, da sta ga lahko gnala na policijsko stražnico, seveda pa sta mu spotoma vzela torbico z denarjem. Na policiji so potem ugotovili, da se piše ropar Blaž Blaž, takoj nato pa so prijeli še njegova dva pomagača.

Casopisi so pohvalili korajžna mladeniča, ki sta na ta način odkrila roparsko družbo, ki je izvršila v Zagrebu že več ropov pri belem dnevu.

Napredovanja učiteljev

Belgrad, 27. januarja. m. Napredovali so sledeči učitelji iz Slovenije: v 6. pol. skup.: Vlastimir Levstik iz Ljubljane, Alojzij Novak iz Ljubljane, Andrej Jakov iz Maribora. — V 7. pol. skup.: Ljudevit Burja, šolski tajnik v Krškem, Vinko Möderndorfer iz Ljubljane, Franc Lubej iz Ljubljane, Marija Pec iz Dobrne, Marija Pristov iz Rakitne, Olga Crmelj iz Ljubljane, Janko Vančič iz Krškega, Josip Koltnik iz Celja, Bernard Zupančič iz Ljubljane. — V 8. pol. skup.: Irma Mežan iz Novega mesta, Jospina Šušteršič iz Ljubljane, Bogomir Vodopivec iz Ljubljane in Lovro Farazin iz Ptuja.

Belgrad, 27. januarja. m. S snočnjim ekspresnim vlakom je odpotoval v Slovenijo gradbeni minister dr. Miha Krek ter bo te dni imel več sestankov s pristaši JRZ.

Smrt vznemirja Craigley College

Zadržal je dih in napel ušesa, da bi slišal udarce, ki bodo sedaj trkali na vrata gospoda Nettltona. Saj je gospodična Santaiy očitno prišla k njemu. Čim bo vstopila, mu ne preostane drugega, kakor da se čim tiše prikrade nazaj v spalnico.

Toda sekunde so takle, trkanja pa ni bilo slišati. Koraki so se bili ustavili pred vrati gospoda Nettltona in tega dela hodnika se je polastila nevzdržna tišina, ki jo je motilo edino pokanje deek.

Lucas je počakal nekaj trenutkov dušič se med umazanimi rjuhami. Misliil je že, da je morda učiteljica francosčine izginila, sprhela v nič, ko mu je nejasen šum napovedal, da se je premaknila, toda tokrat v nasprotno smer proti stopnicam. Odvraten vonj po vijolici ga je povzročil dregnil v nosnice. Prva stopnica je zaškripala, nato pa je našla tišina; gospodična Santaiy je odšla prav tako skrivnostno kakor je bila prišla.

Nekaj sekund kasneje je bil Lucas spet v svoji postelji in premišljeval o čudnih dogodkih, ki so se bili odigrali. Končno je zasopal spanje, polno groze in strahot.

V teh sanjah je Lucas občutil veliko večji strah kakor pa ga je sploh kdaj občutil v dejanskem življenju. Zlasti se je bal postelje sebi nasproti. Komaj je smel

pogledati na to stran, že ga je neka neodoljiva sila prisilila, da je zapustil svojo posteljo, vzletel kos mila in odšel do pregrade, ki se je tako bal. Čim je prišel do nje, se je smrčanje pretvorilo v besno rjovenje volka, zaradi česar ga je zagomazelo po vsem hrbtu. Pa kljub temu je moral iti naprej vse do vzglavja postelje.

V tej pregradi je bilo mračno kakor v peklu. Lucas je s preti skušal otipati zgornje, ki ga ni mogel videti, ki je potrebno močen blisk strele odkril visoko ženo, ki je stala ob Mossejevem vzglavju nagnjena nad njim in pripravljena, da ga zgrabi za goltnec. Čim jo je Lucas videl, je okamenel in od strahu pogledal, je dvignila glavo. To je bila »eiva bolniška strežnica«.

Pritajeno je kriknil in se spet znašel v svoji postelji. Oh! To so bile same strahne sanje! Nekaj časa se je premetaval po postelji v stanju, ki ni bilo niti resničnosti niti sanje. Popolna tišina, prav za prav mrtvaška tišina, je obkrožala šolo. Ura vampirjev in pošasti, se je domislil John Lucas, trenutok, ko se zares lahko pojavi »eiva bolniška strežnica«.

Kakšen šum pa je bil to? Z zamolklim gromom se je po sobi razlila bela svetloba bliska. Lucas je začutil, da se mu ježijo lasje na glavi. Na-

sproti njegove postelje proti oknu Mossejeve pregrade se je zarisala neka prikazen — prava prikazen. Pomikala se je in zdelo se je, kakor da se je razblinila v mraku. Potem pa je epet postala jasna in se nagnila naprej.

Lucas je hotel zakričati, toda strah mu je bil vzel glas. V spalnici je vladala popolna tišina, samo pod je zaškripal, nato pa se je slišalo komaj slišno šušljanje, kakor šumenje neke ženske obleke.

Lucas ni ničesar več niti slišal niti videl. Ostanek noči je prebil z glavo skrito pod blazino.

TRETJE POGlavJE

»Jaz sem življenje in vstajenje, je rekel Gospod...«

Naslednjega dne jutraj ob osmih je gospa Dodd predsedovala pri zajtrku. Čeprav je bilo zgodaj, so bili vsi gostje že zbrani. Gospa Bernard-Mosse, ki je trdila, da je sijajno prebila noč, je z nesigurno roko vtila z žlicico v vrelo juho, v zajtrk, ki je bil za Amerikano nenavaden. Monsieur Lucas in Willfrid Pamberley sta si z zamolklim glasom voščila »dobro jutro« in ugibala o vremenu. Čisto na koncu mize je sedela gospodična Santaiy z bledimi in izmučenimi lici in komaj še jedla. Sofija in Nettlon sta uslužno delila na vse strani sladkor, mleko in sol.

Lahen žvenket vilice se je izgubil v ropotu, ki je prihajal izza mize učencev. Eno mesto ob tej mizi je bilo prazno, toda tega ni nihče zapazil. Profesorji so bili pre-

več zaposleni z gostilniškimi dolžnostmi, učenci pa so bili spet preveč zaverovani v jajca s slanino. Toda John Lucas, ki je znal običajno zelo dobro izkoristiti takšno priložnost, je jedel danes zelo počasi. Njegov okrogli in pegasti obraz je bil zaskrbljen in njegove oči so se stalno obračale na prazno mesto.

Zvonec je velel mir, in ob spremljevanju klavirja, za katerim je sedela Sofija, so vsi prisotni zapeli »otroško himno«, katere petje je gospa Dodd vpeljala kot neke vrste zahvalno molitev po jedi. Tedaj pa je v dvorano nepričakovano planila nadzornica gospodična Blouser. Njena lica, ki so bila običajno rdeča kakor mak, so bila ta trenutke podobna zeleni slivi.

Vsi glasovi so prešli v šepet, in šele dva močno udarjena klavirska akorda sta jim vrnila približno moč.

Večina pevcev je z radovednimi pogledi spremljala gospodično Blouser, ki je odrinila gospoda Nettltona in gospodično Santaiy, da bi dospela do ravnateljice. Končno je prišla do nje, in Lucas je lahko jasno slišal, kako mu je dahnila: »Pojdite, gospod ravnatelj, pojdite brž... Nekaj strašnega se je pripetilo...«

Ravnatelj se je s pomembnim pogledom obrnil proti svoji ženi in nato odšel z nadzornico Gospa Dodd je dala z roko znak svoji hčerki: »Druška kitička, Sofija!«

»Ti naša nada, naš ponos...« Lucas se je nenadoma začutil popolnoma majhnega. Njegov pogled je preletel sobo. Tam je nemirna bela lasulja gospe

Dodd dajala takt... Tam je njegov oče na vse grlo pel to rodoljubno pesem... Kaj se nista gospa Bernard-Mosse in gospod Nettlon nekam čudno spogledala? Kaj je neki prišla javit gospa Blouser?

Ravnatelj se je pojavil šele čez pol ure med skupno molitvijo. Med tem so se odigrali dogodki, ki so bili zadosti jasni, da so zbudili pozornost tudi tistih učencev, ki niso bili preveč dobri opazovalci. Avtomobilski so neprestano prihajali in odhajali, zlasti pa stari avtomobil zdravniška Woodhouseja. Učenci so kar goreli od radovednosti. Ali so se morda pojavile osepnice ali skrlatinka? Končno je bil tudi John Lucas sam manj preplašen, a tembolj radoveden, ko je z ostalimi učenci vstopil v veliko šolsko dvorano.

Čakalo ga je presenečenje. Molitve je bila v Craigleyju ceremonija, pri kateri so običajno bili samo profesorji in dijaki. Sem pa tja je bila zraven še kaka »zverina« ali »visoka živina«, kakšen župnik ali škof, ki je potoval mimo in potem govoril ter bral molitve. Toda to je bilo tudi vse.

Toda to jutro niso bili navzoči samo vsi profesorji, temveč tudi vse stražniške osebe, moški in ženske, razvrščeni ob rezljanih lesenih zidovih. MacPhyeva glasla je do polovice zastirala slabo zmagovalnega nogometnega moštva iz leta 1928, kuharica, to bajeslovno bitje, ki ga učenci skoro nikdar niso mogli videti, pa je stala s prekritimi rokami ob stekleni omari, v kateri so bili zmagovalni pokali. Tu sta bila tudi škof in sir Willfrid Pamberley.

Od tu in tam

Sklep izvršnega odbora JRZ, da je treba iti na volitve šele potem, ko bo vsa država preurejena, je naletel v srbskih političnih krogih na ugoden odmev. Belgrajska »Politika« pravi sledeče: Po mnenju političnih krogov bodo ti sklepi JRZ merodajni za vprašanje izvedbe volitev z ozirom na to, ker predstavlja JRZ glavno srbsko stranko v vladi. Ta resolucija JRZ je potrdila mnenje belgrajskih političnih krogov, da ne morejo biti volitve prej, preden se ne preuredi vsa država in se s tem izvrši politična predpriprava za volitve. To spet pomeni: kdor hoče volitve, se mora potruditi, da se čim prej ustanovi srbska enota in najde širši temelj, da bi nastala zdrava volilna situacija. — V neločljivi zvezi z ustanovitvijo srbske upravne enote je tudi slovenska banovina, kajti v srbskih političnih krogih prevladuje prepričanje, da prav za prav slovenska enota že obstoji, ker z njo ni nobenih težav glede razmejitev in notranje organizacije. Prestolnoiško časopisje tako tudi zmerom naglašja, ker poudarja, da je treba največje preglednice ob ustanavljanju srbske upravne enote pričakovati v vprašanju ozemeljske razmejitve med banovino Hrvatsko in Srbijo. »Hrvatski dnevnik« zmerom naglašja, da ozemlje hrvaške banovine še ni končno veljavno odredeno in da se bodo Hrvatske še oglašili, čim se bodo določevale meje hrvaške banovine. Hrvatske ne priznavajo, da bi smeli Srbi vse preostalo ozemlje izven Slovenije in dosedanje banovine Hrvatske prištevati v svojo enoto. Po mnenju imenovanega lista bo treba vprašati za mnenje tudi bosanske muslimane, kam se bodo odločili. Če bi bil sprejet načrt, da se vse preostalo ozemlje združi v srbsko enoto, potem bo Hrvatska zahtevala zase še dele Bosne in Vojvodine, zlasti pa tiste okraje, ki bi sami želeli priti pod okrilje banovine Hrvatske.

Za dirigenta v belgrajski operi je bil angažiran bivši ravnatelj ljubljanske opere Mirko Polić. Kakor znano, je bil Polić s svojega mesta odstavljen zaradi svojega delovanja in zaradi enotnega nastopa vsega opernega osebja, ki je ravnatelja dolžilo za neznožno ozračje v operi. Kakor poročajo listi, bo Polić sedaj v Belgradu dirigiral Verdijevo opero »Falstaff«.

Posebno delavsko šolo bo odprla uprava Delavske zbornice v Zagrebu. V tej šoli se bodo v trimesečnih tečajih izobraževali funkcionarji sindikalnih delavskih organizacij in delavski obratni zaupniki. V vsak tečaj bo sprejeto po 50 delavcev. Idejna vzgoja bo seveda protimarksistična, kajti zagrebško Delavsko zbornico imajo v upravi zastopniki Hrvatske delavske zveze, ki je sestavni del hrvaškega narodnega gibanja. Zagrebški časopisi so s tem v zvezi razglasili, da bo to prva šola te vrste v državi. Ta ugotovitev pa ne bo držala. Še nekaj prej kakor Hrvatske pa so tako šolo začeli v Ljubljani. Ljubljanska Delavska zbornica je bila že pred nekaj meseci sklenila, da bo organizirala tako šolo za vzgojo delavskih funkcionarjev.

Cene premoži v koksu na Hrvaškem so se zvišale za 15 odstotkov. Najprej se je s tem vprašanjem bavila zagrebška mestna občina, kateri so njeni dobavitelji predložili nov cenik z zvišanji cenami. Komisija je ugotovila, da so se režijski stroški premožnikov zares zvišali in je torej podražitev upravičena. Istočasno je tudi banska oblast s svoje strani uvedla preiskavo in končno tudi potrdila povišanje, toda samo za premož iz hrvaških rudnikov.

Hrvaški učitelji, ki so ustanovili novo Zvezo hrvaških učiteljev, so se danes dopoldne zbrali v Zagrebu na svoj izredni občni zbor. Nova zveza se je oživila po devetih letih in sicer takoj, čim je bila formirana banovina Hrvatska. Banska oblast je nova pravila zveze takoj potrdila. Na današnjem zborovanju bodo učitelji sklepali tudi o likvidaciji podružnic in okrajnih učiteljskih društev Jugoslovanskega učiteljskega združenja, ki ima svoj sedež v Belgradu in mu predseduje Ivan Dimnik, na ozemlju bivše savske in primorske banovine.

Monopolska uprava je končala z odkupovanjem tobaka v Hercegovini. Letos je Hercegovina dobila za svoj tobak dvakrat toliko, kakor lani, ker so se hrvaški ministri zavzeli za to, da se je vpeljala nova kategorija za ocenjevanje hercegovskega tobaka. Ta kategorija IIa je bila ukinjena pred devetimi leti, ker so se pritoževali macedonski sadilci tobaka, čes da je njihov tobak boljši kakor hercegovski in da zato nima pravice na isto odkupno ceno. S podobno pritožbo se južno-srbski sadilci tobaka oglašajo tudi sedaj. Toda tudi Hercegovci imajo edini svoj zaslužek v tobaku in zato so bili letos izredno veseli, da je vlada uvedla novo ocenitev in so mogli letos prodajati svoj tobak povprečno po 26 dinarjev za kilogram, medtem, ko so lani dobili le po 12,5 dinarja za kilogram. Po drugi strani pa je dobila Hercegovina še to dovoljenje, da sme za prihodnje leto nasaditi dvojno količino tobaknih stebel.

Tudi vino in žganje bo začela od proizvajalcev kupovati Privilegirana izvozna družba. Uvedba državne trošarine na alkoholne pijače je razburila mnoge veletrgovce, obenem pa se je začela med vinogradniki propaganda, čes da bodo davčna bremena v prvi vrsti prizadela vinogradnika, ne pa tistega, ki v alkoholnimi pijačami prekupejuje. S temi govoricami se je bavil tudi »Seljaški dom«, službeno glasilo HSS, ki pravi, da se vsak kmet, ki tem vestem verjame, vprega sam v yoz tistih, ki so živeli na račun kmetu dolga leta. Da bi pa preprečili nakano prekupevalcev, ki bi radi prevallili breme trošarine na vinogradnika, je vlada dala Prizadu ukaz, da začne tudi vino in žganje kupovati od vinogradnikov in proizvajalcev. Zaenkrat je bilo sklenjeno, da bodo odkupovalne postaje na Visu, v Splitu, Smederevu, Negotinu in Čacku. Finančni organi pa bodo dobili nalog, naj ne popisujejo vina, ki se nahaja še pri proizvajalcih.

Glede resolucije izvršnega odbora JRZ pravi »Hrvatski dnevnik«, da je »pobuda prišla od strani slovenske JRZ. Ni dvoma, da je kaj lahko dolotiti obseg slovenske banovine. Z malimi korekturami bi bil to obseg današnje dravske banovine.« Nato osporava list upravičeno mnenja, da je Belgrad še vedno edino središče. Po njegovem mnenju je država bolj podobna elipsi, ki ima odštevši Slovenijo dve središču, namreč Zagreb in Belgrad. List obenem pravi, da bi se srbska banovina ne smela urediti pred volitvami, ker da na srbski strani ni jasno, komu ljudstvo dejansko zaupa in kakšno mnenje ima srbski narod o načrtih za preureditev. Za Hrvatske je to drugače, ker dr. Maček predstavlja dejansko ogromno večino Hrvatov in se torej lahko reče, da predstavlja hrvaški narod.

S strehe, kjer je odmetaval sneg, je padel in se ubil v Zagrebu fotografski pomočnik Stjepan Klaič. Fant je začel odmetavati sneg na ulico, ni pa preveč pazil nase. Na spolzki strehi mu je spodrsnilo in je padel na pločnik ceste. Ljudje so mu sicer pritekli na pomoč, toda padec je bil orehud. Fant je obležal na mestu mrtve.

Zanimiva statistika mariborskih mestnih podjetij

Maribor, 26. januarja. Eno največjih tovarniških podjetij v Sloveniji — Mestna podjetja v Mariboru so naredila za lanko letno statistiko z zanimivimi podatki za svoje posamezne obrate. Iz te statistike posnemamo sledeče:

Avtobusni promet je vzdrževal v letu 1939 7 podeželskih prog, 4 mestne proge in 2 sezonski progi. Vsi avtobusi so prevozili v letu 1939 561.175 kilometrov in so prevozili na vseh progah 1.249.038 potnikov. Avtobusni promet je prevozil od svojega početka 26. decembra 1926 do 31. decembra 1939 skupaj 6.422.493 km. Ob koncu leta 1939 je imel avtobusni promet skupaj 24 avtobusov, od katerih je bilo nabavljenih od leta 1936 20, 4 pa so še bili izpred leta 1936.

Električno podjetje je prejelo v letu 1939 od Elektrarne Fale 26.945.00 kw. ur. V tej uporabi pa ni upoštevana poraba zasebnih elektrarn po raznih industrijah. Obča poraba elektrike je ostala v letu 1939 na enaki višini kakor v letu 1938, čeprav je bilo obratovanje v nekaterih tekstilnih tovarnah občutno skrajšano.

Električno podjetje je zgradilo v letu 1939 nove transformatorske postaje v Zg. Kungoti, Razvanju, Rošpohu in v mestu na Alekseandrovi cesti, preuredilo pa je transformatorske postaje v Sodni ulici. V letu 1939 je mestno električno podjetje instaliralo na novo 961 elektroštevcev.

Klavnica: Letni uvoz in zakol v kosih in kg je bil v letu 1939 sledeč: Zakol: 207 bikov, 1410 volov, 2645 krav, 922 telic, 3601 telet, 7 ovac, 1 kozlič, 6442 svinj, 294 konj. Uvozilo se je v tem letu v Maribor 595 zaklanih goved, 13.722 telet, 3 ovce, 30 kozličev, 7615 svinj, 39 odojkov. Vsega skupaj je Maribor lanko leto prebavil 37.633 komadov raznovrstne zaklane živine, kar da skupaj 3.166.576 kg mesa. To pa je že precjnjša količina, za katero nas onstran meje vsekar lahko zavidajo!

Pogrebni zavod je preskrbel pogreb 858 mrlcem in sicer iz mesta : 310 moških in 307 žensk, 89 pa otrok, iz bolnišnice pa 66 moških, 34 žensk ter 33 otrok. Nadalje je pokopal 15 vojakov ter 4 kaznjence. V prvem razredu so pokopali lani 10 oseb, v drugem 53 in v tretjem 91, v četrtem 95, v petem 137, v šestem 76, v sedmem pa 95. Otroških pogrebov je bilo 59, ubožnih 58, bolniških 131, vojaških 15. Pokopal je tudi 50 samomorilcev, 27 moških in 3 ženske.

Vodovod. Celotna potrošnja vode je bila v

letu 1939 2.020.680 m³. Največja poraba vode je bila meseca julija 224.645 m³ — najmanjša pa meseca januarja 136.555 m³. Dnevna največja poraba je bila 2. julija 1939 9.245 m³ — najmanjša pa 30. januarja 3.528 m³. Povprečna dnevna potrošnja vode je bila v letu 1939 5.536 m³. Povprečna dnevna potrošnja vode na osebo je bila v letu 1939 153.8 litrov. — Za črpanje celotne množine potrošene vode se je porabila 735.050 kilovatih ur električne energije. Vodovodno omrežje je bilo v letu 1939 podaljšano za 502 m. Skupna dolžina mestnega vodovodnega omrežja je bila ob koncu l. 1939 65.322 m.

Zanimiva je primerjava potrošnje v letu 1939 v izmeri 2.020.680 m³, ki je od obstoja mestnega vodovoda (1901) največja — s potrošnjo vode v letu 1903, iz katerega leta so nam znani prvi statistični podatki o potrošnji vode; če k temu še navedemo, da je leta 1903 uporabljalo vodo iz mestnega vodovoda približno 26.000 prebivalcev, v letu 1939 pa 36.000, potem vidimo, kako zelo je porastel higienski standard prebivalstva mesta Maribora v pogledu potrošnje vode. V letu 1903 je potrošil Mariborčan povprečno dnevno komaj 46.82 l vode, medtem ko je z lanskim letom narasla povprečna dnevna potrošnja vode na osebo že na 153.8 l. Število prebivalstva je naraslo od leta 1903 do 1939 nekoliko več ko za eno tretjino, medtem ko se je v istem času dnevna osebna potrošnja vode več ko potrojila. Ta porast porabe vode gre predvsem na račun uvedbe raznih higienskih naprav, kakor kopalnice, izplakovalnih stranišč, škropljenja cest in drugega.

Kljub velikemu porastu potrošnje vode od ustanovitve mestnega vodovoda pa do danes, Maribor vendar še ni dosegel pri dnevni osebni potrošnji vode drugih večjih mest n. pr. Zagreba ali Ljubljane, kjer znaša dnevna povprečna potrošnja na osebo približno 250 do 280 litrov. Vzrok je v glavnem v tem, da večina zgradb starega dela mesta še danes nima higienski vodovodnih naprav, t. j. kopalnic in izplakovalnih stranišč. Vse starejše, tudi večstanovanjske zgradbe imajo večinoma le po 1 ali dve kvečiji na dva vodovodna iztoka, nameščena kje na dvorišču ali v pritličju, stranišča so pa seveda še vsa navadna — suha.

Razne zgodbe iz sodne dvorane

Zaradi protidržavne propagande 1 leto - Nepošten najditelj

Demon alkohol zahteva žrtve

Ljubljana, 27. januarja. Litijčan Ludvik Melin, brezposelni in oženjeni delavec, je moral lani septembra k vojakom, kamor so bili klicani še drugi rezervisti. Odsel je v Skotjo Loko. Spoloma je nekega delavca, rezervista odgovarjal, da bi se odzval vojaškemu pozivu na orožno vajo. V neki škofješki gostilni se je dalje zelo slabo izražal o naši državi, hvalil razmere neke drugje pri sosedu. Pozneje je grdo žalil tudi orožniško patrolo. Bil je aretiran in nazadnje pred okrožnim sodiščem v Ljubljani obtožen zaradi protidržavne propagande in žaljenja orožnikov. Prišel je pred veliki senat, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Ivan Kralj. Pred sodniki je Melin zanikal krivdo ter navajal najrazličnejše priče v svojo razbremenitev in o svoji nekrivdi. Bile so 4 glavne razprave, vse tajne. Nazadnje je bil Ludvik Melin obsojen zaradi zločina protidržavne propagande in žaljenja orožnikov na 1 leto strogega zapor in 60 din denarne kazni, v primeru neizterljivosti na 1 dan navadnega zapor. Državni tožilec g. Bogdan Lendovešek je prijavil priziv zaradi prenikozno odmerjene kazni. Tudi obtoženec ni bil s sodbo zadovoljen.

Posšten najditelj je vse časti vreden človek. Taki ljudje so prav redki, večje je število nepoštenih najditeljev, ki denar poberejo in ga za sebe spravijo, ne brigajoč se za to, če ni mogoče človek, ki je denar izgubil, velik revež. Urad za najdene in izgubljene predmete na policijski upravi vodi letni seznam o prijavljenih izgubah. Lani je bilo prijavljenih 514 izgub v vrednosti 156.516 din. Najdb pa je bilo prijavljenih 310 za vrednost 70 tisoč 530 din. Pred kazenskim sodnikom se je moral nedavno zagovarjati neki nepošten najditelj P., ki je našel 150 din na cesti, last nekega revnega delavca. Pred kazenskim sodnikom se je ta človek cinčno izgovarjal: »Tudi jaz sem nekoč izgubil večjo vsoto denarja. Nisem je dobil nazaj. Zato sem sedaj na ta način hotel kriti svoj škodo.« Sodnik: »Ali vas ni pekla vest, da je mogoče denar izgubil kak revež?« Obtoženec: »Ne. Niti na um mi ni prišlo!« Bil je obsojen na 15 dni strogega zapor.

Zalostno sliko o žrtvah demona — alkohola nam je pokazala kazenska razprava pred malim senatom, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Ivan Brelih, a sta kot sodnikoma fungirala g. Rajko Lederhas in dr. Julij Fellahar. Na založni klopi je sedel T. Rozman, mizar, oženjen, iz Hraši pri Smledniku. Ponoči od 27. na 28. novembra 1939 je v svoji delavnici pobil, kakor to navaja javna obtožba, posestniškega sina Frana Oblaka. Z nožem ga je udaril po glavi, ga vrgel na tla in kot zverina skakal po njegovem trebuhu tako, da mu je počilo desno krilo pljuč ter je revež v nekaj urah umrl. Pred malim kazenskim senatom je bil obtožen zločina uboja. Obtoženec se je zagovarjal, kar je običajno pri junakih noža, da se je nahajal v silobranu in da ga je pokojnik sam prejel napad z velikimi vilami; česar pa niso mogle potrditi niti priče, njemu naklonjene. Kritični dan je večja družba popivala v obtoženčevi delavnici. Pili so strupeno žganje. Zvrnili so ga več steklenic. Neka priča drastično pripoveduje sodnikom: »Pili smo žganje. Bili smo veseli. Celo po starem avstrijskem načinu smo selicirali. Jaz sem komandiral »Rechts umt« »Habt achtet« »Kuhlt« in tako naprej. Vsi so lepo delali. Nazadnje sta se obtoženec in pokojnik sprla. Vrgel ga je Tone na tla.« Obtoženec se je izgovarjal, da je pokojnik Oblak po naključju umrl, ker je nanj padel skobelnik. Priče so označile obtoženca kot nasilnega človeka, ki rad meče nasprotnike na tla in ima prav sadistično užitek, ko skače po nasprotniku, ležečem na tleh. Obtoženec se je celo izgovarjal, da ga je pokojnik Oblak z vilami napadel pred hišnimi vrati.

Po veselem plesu, v velikih množinah zaužitega žganja je demon alkohol zahteval, da je eden odšel v hladni grob, drugi pa v kriminal. Obtoženec je imel slabo lastnost, da je rad koga pretepal, kadar je bil pijan. Vedno je delal kraval. S pokojnim Oblakom sta si bila sprva prijatelja. Pozneje je Oblaka pred tem pobojeval že dvakrat pretepel. Njegova grda razvada je bila, da je nasprotniku rad skakal no trebuhu.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer: baromet. stanje	Temperatura: v °C	Relativna vlažnost: v %	Veter: (směr, jakost)	Pada-vine: m/m	Vrsta
Ljubljana	765.0	10	-2.2	90	10	—
Maribor	765.4	0.5	-6.0	90	10	—
Zagreb	766.0	0.0	-5.0	90	10	1.0 sneg
Belgrad	765.7	2.0	-4.0	90	10	0
Sarajevo	765.7	-1.0	-5.0	90	10	0
Vis	757.5	7.0	-1.0	60	5	ENE ₂
Split	757.7	11.0	4.0	50	5	ENE ₂
Kumbar	755.6	14.0	9.0	50	4	N ₂
Rab	755.6	14.0	9.0	50	4	N ₂
Dubrovnik	750.0	14.0	7.0	40	5	NE ₂

Vrem. napoved: Zmanjšanje oblačnosti, precej stanovito vreme. Najnižja toplota zraka na letališču —4° C. Snežna plast je 50.5 cm visoka.

Koledar

Danes, sobota, 27. januarja: Janez Zlatousti. Nedelja, 28. januarja: Metla, Odorik.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustaj, Selenburgova ulica 7.

»Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljal v soboto od 8. ure zvečer do ponedeljka do 8. ure zjutraj mestni višji zdravnik dr. Abčin Marjan, Korytkova ul. št. 18 telefon št. 36—24.«

V nedeljo 28. jan. 1940 vozita na progi Tržič—Kranj—Tržič potniška vlada št. 8517 in 8518. V nedeljo, dne 28. januarja t. l. vozita na progi Tržič—Kranj—Tržič potniška vlada št. 8517, ki odhaja iz Tržiča ob 19. uri 9 min. in pride v Kranj ob 19. uri 35 min., in vlak št. 8518, ki odhaja iz Kranja ob 20. uri 27 min. in pride v Tržič ob 20. uri 56 min. S tem je omogočena udeležencem zimsko-sportskih prireditev v Tržiču zveza v Kranju na vlak št. 917 in 919 proti Ljubljani ter na vlak št. 918 proti Jesenicam. Istotako pa ima vlak št. 8518 proti Tržiču zvezo od vlaka št. 917 iz Jesenic in vlaka št. 918 iz Ljubljane.

Delo je treba predložiti do 1. oktobra 1940 predsedniku mestne občine mariborske tako, da je avtor označen z geslom, njegov naslov pa priložen v zaprti kuverti.

Prosvetno društvo Trnovo uprizaro v nedeljo, 28. januarja ob 20 na društvenem odru veseloigro v treh dejanjih »Detektiv Megla«. — Predprodaja vstopnic na dan uprizarote od 10 do 12 dopoldne.

»Micki je treba moza« je naslov narodni veseligrs s petjem, katere ponovitev bo jutri ob petih popoldne v Rokodelskem domu. Vstopnice se bodo dobivale jutri od 10 do 12 dopoldne in od 4 do 5 popoldne v Rokodelskem domu, Komenskega ulica 12. Vabimo k prav obilni udeležbi.

IZLET NA KUREŠČEK. — PRIJAVE PUTNIK.

Predavanje Pedagoškega društva. Danes ob 18 zvečer bo v dvorani mineraloškega inštituta predavanje prof. Venčeslava Čopića »Državljanstva in narodnostna vzgoja«. Vsi, ki se zanimajo za naše domače pedagoške probleme, vljudno vabljeni. Vstop prost.

Ljubljansko gledališče

Drama. Začetek ob 20. Sobota, 26. jan.: »Profesor Klepec«. Red B. Nedelja, 27. jan. ob 15: »Kupčija s smrtjo«. Izven. Znižane cene. — Ob 20: »Na pri-sojni strani«. Izven.

Opera. Začetek ob 20.

Sobota, 26. jan.: »Rusalka«. Premiera. Premi-erski abonma. Nedelja, 27. jan. ob 15: »Frasquita«. Izven. Go-stopovanje Zlate Gjungenac. — Ob 20: »Ni-žavac«. Izven. Znižane cene.

Mariborsko gledališče

Sobota, 27. jan., ob 20: »Konto X«. Red C. Nedelja, 28. jan., ob 15: »Vja Mala«. Znižane cene. — Ob 20: »Zaroka na Jadranu«. Znižane cene.

Športne vesti

Drsalne tekme v Celju odpovedane. Zaradi neuklonljivih tehničnih ovir odpade današnja in jutrišnja drsalna prireditev v Celju.

ZFO: III. smučarske tekme ZFO v Bohinju in Dovjem-Mojstrani. Eno največjih zimskošportnih prireditev v letošnji zimi bodo brez dvoma tretje smučarske tekme, ki jih priredi ZFO v Bohinju in v Dovjem-Mojstrani. Prav za prav bosta to dve prireditvi. V Bohinju bodo tekme v nedeljo 4. februarja v alpski kombinaciji (smuk in slalom ter smuk za starejše člane nad 38 let starih), v Dovjem-Mojstrani pa bodo tekme v soboto in nedeljo 10. in 11. februarja v klasični kombinaciji (tek in skoki) ter štafetnem teku in samostojnih skokih. Lični plakati, ki jih je izdala ZFO, vabijo širom Slovenije na ta fantovski praznik, pri katerem bodo tekmovali naši najboljši smučarji. Za tekme v obeh krajih vlada med fanti veliko zanimanje in izgleda, da bodo letošnje tekme prekašale vse prejšnje smučarske tekme ZFO. Prijatelje naše mladinske organizacije vabimo, da pohite dne 4. februarja v Bohinju, 10. in 11. februarja pa v Dovjem-Mojstrano.

Hokejska reprezentanca vendarle odpotuje v Ga-Pa.

V zadnjem hipu je Jugoslovanska drsalna zveza na posredovanje ministra za ljudsko telesno vzgojo Jevrema Tomića vendarle sprejela pogoje, ki jih je Ilirija stavila za svoje sodelovanje pri tekmah v Ga-Pa. V tem smislu je včeraj posre-doval tudi ban dr. Marko Natlačen. Zveza in Ilirija sta se glede sestave moštva sporazumeli že sredi tedna, odprto pa je ostalo vprašanje, kdo bo teh-nični delegat Zveze. Zveza je zdaj pritrčila, da prevzame to funkcijo načelnik hokejskega oddelka Ilirije Viktor Vodišek.

Moštvo bo odpotovalo v Ga-Pa v ponedeljek. Obenem odpotuje tudi naša drsalna vrstnjakinja gd. Hilda Palmetova, ki bo tudi nastopila v Ga-Pa.

Gd. Palmetova se bo iz Ga-Pa podala spet na Dunaj, kjer namerava nadaljevati s svojim tren-ingom. Ker je malo verjetnosti, da bi v tej se-zoni še kaj nastopila v Ljubljani, bo priredila Ilir-ija v nedeljo ob 18 na svojem drsališču še eno produkcijo v prostem drsanju, v kateri bo sode-lovala Palmetova in nekateri drugi klubski to-variči.

Ali bi se Norvežani mogli z uspehom braniti?

Pravijo, da bi zaradi njihovihkušenj na severnih morjih lahko čisto onemogočili sovjetsko mornarico

Kraljevina Norveška ima okrog 3 milijone prebivalcev in je številčno najmanjša država na severu, dočim je po obsegu približno tako velika kakor Švedska. Najbrž je še bolj ogrožena od boljševikov kakor Švedski, kajti njeno pristanišče Narvik (ki je najsevernejše pristanišče) predstavlja ostro konkurenco ruskim pristaniščema Polarnoje in Murmansk.

Znano je, da je norveška vlada v zvezi s Finsko, zato more slednja pričakovati pomoč tudi s te strani. Čeprav tako majhna, se je Norveška, ki je tudi zelo miroljubna, morala pripraviti za vsak primer.

Vojska na suhem

V mirnem času šteje norveška suhozemska oborožena sila 30.000 častnikov, podčastnikov in vojakov. V zimskem času se to število zniža na 20.000.

V primeru mobilizacije more moderno opremiti 120.000 mož. Vse za vojno sposobne moške, ki jih je okrog 350.000, pa bi bilo treba še izuriti.

Vojski so porazdeljeni v šest divizij, od katerih ima prva tri pehote, en konjeniški in topniški polk. Poveljstvo je v Haldenu. Druga divizija, katere sedež je v prestolnici, ima poleg že omenjenih petih polkov še kraljevo gardo; tretja divizija, na najjužnejši točki v Kristiansandu, ima dva pehotna polka (bataljon kolesarjev) in gorsko topništvo; isti sestav ima četrta divizija v Bergenu. V Trondheimu je sedež pete divizije, ki je sestavljena iz treh polkov pehote, konjeniškega, topniškega in pioniškega polka in letalskega oddelka. Najmočnejša je šesta divizija s sedežem v Haristadu pri Tromsju; obsega tri polke pehote, dva samostojna pehotna bataljona, polk gorskega topništva, pioniški bataljon in letalstvo. V primeru dejanske pomoči Finski, bi vse čete na tem mestu prestopile mejo.

Kakor vidimo, ima Norveška malo konjenice, kar je odvisno od terena, in tudi samo en polk protiletalskih topov. Vsega skupaj ima norveška vojska 66 bataljonov pehote, 18 eskadronov konjenice in 26 bataljov topništva. Poleg tega pa še štiri bataljone tehničnih čet. Oborožitev je odlična, polki so veliki (3750 mož). Teren zahteva veliko število lahkih strojin. Težke strojine imajo konjsko vprego. Tudi psi pomagajo pri prevažanju orožja. Tankov in oklopnih voz Norvežani nimajo, pač pa zelo dobro protitankovsko orožje.

Najsposobnejši mornarji na svetu

Norveška je domovina najboljših pomorščakov. Njena trgovska mornarica je med največjimi, ribiška pa sploh največja na svetu. Med vsesvetovno vojno (1914-1918) je imela norveška trgovska mornarica večje izgube, kakor Francija, čeprav je bila slednja zapletena v vojno, dočim so bili Norvežani skromni nevtalci.

Zato je razumljivo, da je norveška vojna mornarica zelo sposobna, mnogo bolj kakor mogoče povedo številke. Posadka je odlična in to je odločilnega pomena, čeprav se na morju bolj eni oklep ladje, kakor pa tisti, ki jo upravlja.

Jedro norveške oborožene sile na morju so štiri obalne oklopne po 3500 ton vsaka, ki so zelo hitre in odlično oborožene. Imenujejo se »Norge« (Norveška), »Eidvold«, »Harald Harfarge« in »Tordenskjold«.

Dalje imajo Norvežani dva velika minonosca po 1500 ton, 9 minonoscev po 260 ton, 5 rušilcev po 500 ton, 3 torpedovke po 200 ton, 22 malih torpedovk, 9 podmornic s skupaj 3270 tonami in dve oboroženi ladji za zaščito ribičev. V gradnji pa je 6 velikih rušilcev. Mornarico ojačuje tudi šest bar za vodna letala.

S svojo mornarico, ki ima najmodernejšee topove in po naravi zavarovana oporišča, morejo Norvežani, ki imajo največ izkušenj v polarnem morju, popolnoma onemogočiti rdečo mornarico na severu.

Ameriški liti poročajo, da nameravata kupiti Velika Britanija in Francija v USA 6 do 8 tisoč bombnikov in več tisoč letal. Kupnina bo znašala 1000 do 1700 milijonov dolarjev.

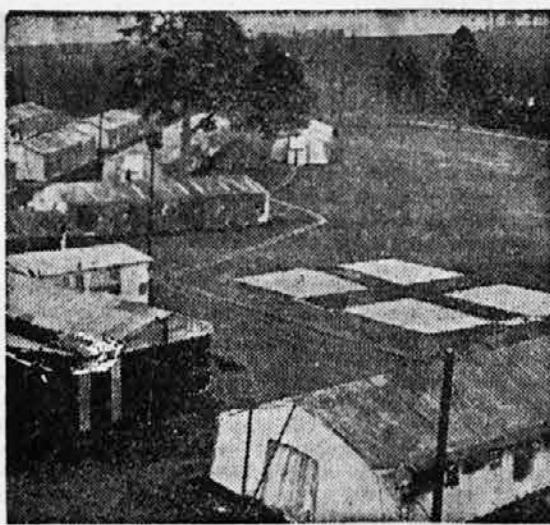
Finci so tudi zelo prevežani vojščaki

S svetilkami zapeljujejo sovražnika, medtem pa ga drugi obsipajo s silnim ognjem — Vsak vojak ima pri sebi tudi zemljevid

Tudi zadnji poskusi sovjetskih čet, da bi se prebile skozi sovražne postojanke severno od Ladoškega jezera, so po zadnjih poročilih ostali brez uspeha. To je nov sovjetski poraz, ki ga ni mogoče utajiti spričo dejstva, da o njem piše z velikim navdušenjem vse svetovno časopisje in pri tem spet poudarja odlične sposobnosti finske vojske. V zvezi s tem pa omenjajo tudi nekatere zelo zanimive podrobnosti o tem, kako se prav za prav Finci vojskujejo in kakšne taktike se pri tem poslužujejo.

Velika prednost Fincev pred sovražnikom je razen drugega tudi v tem, da ima vsak finski vojak pri sebi natančen zemljevid ozemlja, na katerem divjajo boji. Važno pa je pri tem seveda, da te zemljevide finski vojski tudi znajo uporabljati, to se pravi, da se nanje res razumejo. Drugače jim pač ne bi mogli nič koristiti. Potovanje Fincev skozi te divje in zapuščene finske pokrajine s pomočjo zemljepisnih kart in kompasa, je bil pri njih že pred mnogimi leti nekaj ljudski običaj. Zdaj se je pokazalo, kako je to koristno tudi vojakom, ki branijo domovino. Sovjetske čete niso sposobne boriti se v deželi polarne noči, katere se še niso navadili. Finski vojski, ki so izurjeni tudi za nočne smučarske pohode, izvajajo to taktiko z velikim uspehom. Vsaka patrula, ki sestoji iz desetih ali dvanajstih mož, ima pri sebi močne električne svetiljke. Le en mož ima pri nočnih patrolnih pohodih svetiljko prižgano, da bi na ta način preslepil sovražnika in obrnil njegovo pozornost na kraj, kjer gori ta luč. Toda ta mož je od ostalih nekoliko oddaljen. Njegovi tovariši so oblečeni čisto v belo obleko in jih v snegu ni mogoče opaziti niti iz manjše razdalje. Če se zgodi, da vojak, ki nosi svetiljko, pade, prevzame njegovo mesto in nevarno službo vnaprej določeni namestnik. Medtem ko na ta način sovražnika varajo s svetiljko, ga ostali vojski in dotične patrle, ki jo skriva noč, obsipavajo s silnim ognjem. Pravijo, da se redko kdaj zgodi, da se tak način napada ne bi posrečil.

Kakor se iz tega vidi, Finci niso samo

Vojska bolnišnica v zaledju zahodnega bojišča

hrabri, pač pa tudi od sile zviti vojščaki. Bog ve, koliko takšnih prevežanih domislic imajo še za bregom. Menda bo res držalo, da je človek tedaj, ko je v stiski, neprimerno bolj iznajdljiv kot sicer.

V Sveto deželo se vračajo mir, red in — Jude

O Palestini se zdaj nič kaj dosti več ne govori, ker je na svetu dovolj važnejših vprašanj, takšnih, da jih morajo reševati celo z orožjem, ker s pametjo ne gre več. Včasih, ko ni bilo še vojne, oziroma je bila samo v Španiji in tam na Daljnem vzhodu, so bili časopisi skoraj vsak dan polni poročil o krvavih pokoljih in o aretacijah v Sveti deželi. Zdaj pa je dežela čisto pomirjena, kakor pravijo Angleži. Sem pa tja pove kaj o tem v spodnji zbornici angleški ministrski predsednik Chamberlain, kadar ga kak poslanec spomni na Palestino. V svojem zadnjem odgovoru v angleški poslanski zbornici je Chamberlain dejal, da se je položaj v Palestini zelo zboljšal. Tudi s priseljevanjem ni več tako strogo, kakor je bilo prej. V zadnjih treh mesecih preteklega leta se je v Sveto deželo priselilo 3042 Judov, in sicer z dovoljenjem oblasti. Brez tega dovoljenja, torej protizakonito, pa se je prehitopilo tja 459 ljudi. Tudi ni več nobene prepovedi, da ne bi smeli sprejemati še novih priseljencev.

Francoski uspehi pomorske vojne

Uradno so bili zdaj objavljeni podatki, ki govorijo o velikih uspehih francoske vojne mornarice glede pomorske zapore v času med 3. in 21. januarjem. Na kratko se poročilo glasi: Ustavili smo devet ladij, zaplenili pa 15.600 ton raznega blaga. Od začetka vojne smo zajeli 254 ladij ter od tedaj do danes zaplenili 480.500 ton blaga.

Ženske predlagajo mir

Na konferenci 11 ameriških ženskih organizacij, ki štejejo skupno 5 milijonov članic, je bil sprejet sklep, ki poziva vlado Zedinjenih držav, naj čimprej skliče konferenco nevtralnih držav, na kateri naj bi se vojskujočim se državam predložili posredovalni predlogi za mir.

Trgovina med Nemčijo in Holandsko

Te dni so Nemci objavili statistične podatke o gibanju danske zunanje trgovine leta 1939. Iz teh podatkov se vidi, da se trgovina med Dansko in 71 milijonov danskih kron, danski izvoz v Nemčijo je lani poskočil v primeri z letom 1938 za 71 milijonov danskih kron, danski izvoz v Nemčijo pa je poskočil za 64 milijonov kron. Danski uvoz v Nemčijo je znašal leta 1939 27% vsega danskega uvoza, danski izvoz v Nemčijo pa 23% vsega danskega izvoza. Lani je Danska v glavnem povečala uvoz nemškega železa in železnih izdelkov, tekstilnih izdelkov, kemičnih barv in drugih izdelkov kemične industrije.

Letos bodo v Ameriki zgradili dvakrat toliko letal kot lani

Predsednik ameriške letalske trgovinske zbornice je izjavil, da bo leta 1940 proizvodnja letal in motorjev v USA dvakrat večja kakor lani. Izvoz letal in letalskega materiala je znašal lani okoli 117 milijonov dolarjev (leta 1938: 68 milijonov dolarjev). To povečanje ni nastalo samo zaradi nakupov od strani zaveznikov, ampak tudi z nakupi Južne Amerike.

Pisan drobiž

Akcija za zbiranje knjig, namenjenih nemški vojski, je bila izvedena uspešno — kakor poročajo iz Berlina. Dozdaj so nabrali osem in pol milijona knjig. Ob navzočnosti vrhovnega poveljnika oborožene sile armijskega generala Keitela je bila izvršena danes predaja zbranih knjig, ki ji je bila organizirana na predlog voditelja Rozenberga.

Medtem ko je vsa severna Španija pokrita s snegom divjajo ob obalah Sredozemskega morja velike nevihte, tako da je promet deloma prekinjen. V sredozemski luki Motril so morski valovi zaradi velike burje poplavalili obal ter onemogočili promet na cesti Malaga-Almerija na pet kraji. V Madridu je zavladal mraz, ki ga že dolga leta ne pomnijo v Španiji. V severni Španiji je zaradi visokega snega onemogočen promet na več cestah.

Italijanski Narodni fašistični urad za pomoč mornarjem je sklenil izplačati družinam mornarjev, ki so se ponesrečili pri požaru na italijanskem parniku »Oraziu«, 100.000 lir. Ta znesek in denar, ki ga bodo naknadno izplačali, bodo prva pomoč družinam, ki so izgubile svoje rednike.

Studenti medicine, ki so dozdaj služili na fronti, bodo v bodoče mogli s posebnim dovoljenjem vrhovnega poveljstva nadaljevati svoje študije na berlinskem vseučilišču. Gre v glavnem za študente, ki jim manjka še poslednji izpit in ki bodo po končanih študijah mogli kot rezervni sanitetni častniki spet na fronto.

Predsednik republike Chile je podpisal zakonski osnutek o priseljevanju, osnutek, ki bo v kratkem predložen kongresu. Osnutek določa posebne ukrepe za olajšanje priseljevanja tistih tujcev, ki s svojim denarjem morejo pospešiti razvoj gospodarskega življenja v Chile ter dvigniti življenjski standard v državi. Določeni so tudi posebni ukrepi, s katerimi bi se preprečilo ustvarjanje narodnih manjšin v Chile. V zvezi s tem bo uvedeno najstrožje nadzorstvo o priliki priselitve.

Japonska parniška družba »Nipon Jusenkajšak« poroča, da ne bo več sprejemala med potnike nemških državljanov, vojaških obvezancev.

Program radio Ljubljana

Sobota, 27. jan.: 7. Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi in poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 7.25 Zdal veseli spet bodimo, oblošče lepe izberimo — 12.30 Poročila — 13.05 Napovedi — 13.25 Zdal veseli spet bodimo, plošče lepe izberimo — 14.05 Poročila — 14.15 Otrška ura: a) Slovenske narodne pravljice (bere Mileva Bolta-Čmarjeva); b) Cilebanove prigode. Izvajajo članice Narod. gledal. v Lj. — 17.50 Pregled sporeda — 18.30 delovna igr. Radij. orkester — 18.40 Pogovori s poslušalci — 19.05 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Zveza naše in bolgarske likovne umetnosti (Milan Katič novinar, Zgb) — 19.40 Objave — 20.00 zunanji politiki (dr. Al. Kihar) — 20.30 Pisanje razglednic. Vesel večer s sodelovanjem znancev in neznancev — 21.05 Napovedi, poročila — 21.15 Za vesel konec tedna igra Radliski orkester

Nedelja, 28. jan.: 8. Jutranji pozdrav (plošče) — 8.15 Tamburaški septet — 9.05 Napovedi, poročila — 9.15 Veseli španski napevi (plošče) — 9.45 Verski govor (dr. Ign. Lenček) — 10.05 Prens cerkv. glasbe iz stolnice — 11.05 Smučarske tekme gorenske Zimskošportne podzveze v Trzinu (prenos reportaže slalom-tekme) — 12.30 Poročila — 13.05 Napovedi — 13.05 Rad. orkester — 14.05 Zborovske pesmi (plošče) — 17.05 Kmet. ura: 21. valske kužne bolezni, nevarna za Slovence (dr. Zibert Simon) — 17.30 Plošče — 18.05 Poročila o smučarskih tekmah v Trzinu — 19.05 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Vladimir Jovanović in srbska tkzv. realistična poezija (Siniša Kordić, Bgd) — 19.40 Objave — 20.05 Pevski zbor »Gospodarski zvon« — 20.45 Vesel popoldan. koncert. Sodelujejo: Radij. orkester in Radij. komorni zbor. Dirigent D. M. Sijancec — 22.05 Napovedi, poročila — 22.15 Plošče.

Drugi programi

Sobota, 27. jan.: Belgrad: 20.30 Ork. kr. garde — Zagreb: 20.30 Violina, 21. Zab. koncert — Bratislava: 19.30 Koronice — Sofija: 20.30 Ork. iz zbor. 21. Valček — Angleske postaje: 22.30 Orkester in zbor — Bern: 21. Harmonikarji — Budimpešta: 22.10 Ork. koncert — Bukarešta: 20.15 Plesna glasba — Stockholm-Hörby: 21.15 Zbor — Trst-Milan: 21. Simf. koncert, 21. Moderna glasba — 22.10 Trio — Oslo: 20.30 Ork. in vok. koncert — Poste Parisien: 21.50 Ork. koncert — Sottens: 21. Kabaret.

Z zahodnega bojišča

Velika jeklena francoska zverina, ki je pravkar prilomastila čez vodo

A. G. Barrilli

DVE BEATRICI

»Včeraj« je vzkliknil Damjan. »Ali je bil včeraj Kozma na otoku?»

»Da; odšel je z ladje in se podal v Guakanagarijevo naselbino. Nato je poklical mene in mi rekel, da se hoče naučiti moje govorice.«

»Čudno!« si je dejal Damjan. »Videti bi ga bil moral. Pri admiralu sem bil precej pozno. Če bi bil govoril on z admiralom pred menoj, bi bil to gotovo spoznal iz njegovih besed.«

»A ti?« je vprašal tolmača. »Kaj si storil?»

»Povedal sem mu več besed, katere si je zapisal prav kakor si poprej delal ti.«

Damjan je zamišljen odšel. Ni mogel doumeti, čemu se je Kozma lotil učenja sedaj, ko se bliža čas odhoda.

Ko je dospel na ladjo, je naletel na prijatelja.

»Dobro dan;« ga je pozdravil, kot da se med njima ni nič zgodilo.

»Dobro dan;« je odvrnil Kozma in ga začudeno pogledal.

»Kako to, da se misliš učiti govorice tukajšnjih domačinov?« ga je vprašal Damjan, ki ni mogel več prenašati svoje radovednosti.

»Iz zelo preprostega razloga. Premislil sem se in ostanem tudi jaz tukaj.«

X. poglavje.

Damjan bi bil pričakoval vse prej kot to, kar mu je povedal prijatelj. Sicer se mu je nekaj že dozdevalo, ko mu je tolmač povedal, da se hoče Kozma učiti govorice domačinov.

Sicer pa, ali je bilo to kaj čudnega? Kozma si je na vse mogoče načine prizadeval, da bi odvrnil prijatelja od njegove odločitve. Ker se mu to ni posrečilo in ker se ni hotel ločiti od njega, kaj je bilo bolj samo po sebi umevno, kot da ostane tudi on na otoku?

In vendar Damjana te domneve niso pomirile. Notranji glas mu je pravil, da je treba iskati pravi vzrok drugje. Čemu je včeraj Kozma šel na kopno? Kod je hodil, da ga Damjan nikjer ni srečal? In ali ni mogoče vse to v zvezi s čudnim vedenjem njegove izvoljenke? Ali ni bila zjutraj popolnoma drugačna kot prejšnji večer? Toda ali ne gre s

62

»vojnim sumničanjem predaleč?« Skušal se je prepričati, da je njegov strah neutemeljen; a popolnoma se le ni mogel pomiriti.

Nekaj časa se je še sprehajal po krovu ladje in koval načrte, kako bi prepričal prijatelja, da bi mu delal ovire pri njegovih načrtih. Resno se je namreč bal, da bi Kozma začel njegovo izvoljenko s svojimi zlatimi lasmi; opazil je namreč, da so dekletom iz novega sveta zelo všeč zlati lasje.

Končno se je naveličal sprehajanja; pomignil je domačinu, ki je bil s svojim čolnom nadeleč od ladje, naj se približa.

Kozma je v tem hipu prišel iz drugega konca ladje in zdelo se je, kot da hoče govoriti s prijateljem. Damjanu pa se prav nič ni ljubilo razgovarjati se. Pogledal je od strani prijatelja in dejal:

»Na svidenje!«

»Kam greš?«

»Na otok, kakor vidiš.«

»Želim ti dobro zabavo.«

»Ali misliš, da nimam tam nobenega dela. Saj moram pripraviti tudi zate etanovanje.«

»Zame?«

»Ali nisi dejal, da ostaneš tudi ti na otoku?«

»Res je; zame se ti ni treba preveč truditi.«

Damjan ni odgovoril ničesar več, ampak je skočil v čoln. Kmalu je dosegel obrežje. Odšel je v vas in etari Tolteomek mu je prihitel naproti.

»Pravkar sem hotel poslati nekoga, da te pokliče;« mu je dejal.

»Kosilo je pripravljeno.«

»Hvaležen sem ti za pozornost;« je odvrnil Damjan in stisnil stercu roko.

Ta ga je odvedel v hišo, kjer je bila že vsa družina zbrana okrog mize. Zanj je bil pripravljen prostor poleg Abarime.

Po končanem obedu je Abarima odšla pred hišo, kjer je začela plesti lično košarico. Damjan ji je sledil in sedel poleg nje. Nekaj časa je nemo opazoval njene gibčne prste, nato pa dejal:

»Danas bom govoril s tvojim očetom o najini poroki.«

»Saj sem ti rekla že jutraj, počakaj.«

»Čemu odlašas? Čez nekaj dni bo naša trdjava končana in admiral bo odpotoval. Toda rad bi mu pred odhodom sporočil veselo novico. Lahko bi še prisostvoval najini poroki.«

»To pa ne gre tako hitro. Pri nas je treba za takšne stvari precej časa.«

»Povej mi odkrito,« ji je Damjan dejal nestrpnost; »ali hočeš, da se poročiva ali ne?«

»Kakor velj oče.«

»A ti? Kaj misliš?«

»To, kar hoče oče,« mu je odgovorila, ne da bi ga pogledala. Njen pogled je bil obrnjen proti gozdičku.

»Zakaj me nočeš pogledati?« jo je vprašal.

»Ker gledam drugam.«

»Drugam! Tam je gozdiček in v njem vodnjak.«

»Kaj hočeš reči s tem?«

»Tam je vodnjak, kjer si ti pred kratkim videla nekoga.«

Abarima ga je presečeno pogledala.

»Da videla si mojega prijatelja Kozma.«

»Kako to veš?«

»Nima pomona, da bi ti o tem govoril. Veseli me, da ne tajiš, da si ga videla. Vem tudi, da se nista mogla pogovarjati, ker Kozma ne zna še tvoje govorice. Bodi odkrita in povej mi, če ga ljubiš.«

»Kozma je lep,« je tiho dejala deklica in sklonila glavo.

»O tem ni nikakega dvoma. Gotovo so ti zelo všeč njegovi zlati lasje. Ali bi oklevala tudi, če bi te on prosil za roko?«

Albarima ni odgovorila. Pokrila je obraz z rokami.

»Ah nesrečnica!« je vzkliknil Damjan. »Tako hitro si se mi torej izneverila! A hočem se maščevati Vodi, da Kozma ne bo nikoli prosil za tvojo roko, ker ljubi drugo deklico v domovini. Čeprav se mu je izneverila, kakor ti zani, je vendar ne more pozabiti.«

»Uboji Kozma!« je zašepetala Abarima.

»A jaz se ti ne smilim? Tako brezsrčno si me pahnila od sebe!« Abarima ni odgovorila ničesar. Damjan je vstal in skoraj zbežal proti morju.

Ko je prišel na ladjo, je zagledal prijatelja v tolmačevi družbi.

»Le uči se, prijateljček,« si je dejal. »Prav rad ti odstopim svoje mesto v trdnjavi. Ne bom ti delal družbe; vrnem se raje z admiralom v domovino.«

Odšel je v spodnje prostore in se vrnil na posteljo. Začel je premišljevat o vsem, kar se je zgodilo. Čudno! Ni se čutil nesrečnega; zdelo se mu je, da se je prebudil iz sanj. Nič več mu ni bilo mar za divjakino, le na prijatelja je bil še jezen. Premišljeval je, kako bi mu vrnil mlo za drago.

Ko je drugo jutro prišel na krov, je zagledal admiralu, ki je pravkar odhajal z ladje.